

Güzel Olma Hakkı*

The Economist

111

Piyasa

Şüphesiz, (güzelleşme uğruna yapılan bazı şeyler) çok gülünç. Akli başında bazı kimseler (kadınlar), çenelerinin altına, boyunlarını bir zürafanın gibi uzatmak (germek) için metal halkalar yerleştirirse, korsesini kendisini bayıltacak derecede sıkarsa, veya, küçültmek için ayaklarının cendereye alınmasına izin verirse ne olur? Ne kadar geri, ne kadar ilkel. Göğüslerini ameliyatla büyütme için avuç dolusu para harcayan bir kadının veya bir atletin vücuduna sahip olmak için ilâç kullanan adamın; yahut görünürdeki etkisi bazen ispatlanmamış olan güzellik ürünlerine yılda 160 milyar dolar harcayan modern kadın ve erkeklerin davranışından ne kadar da farklı! Stilettolardan (ufak hançer) diyetlere ve kozmetik cerrahiye, kadınlar (ve gittikçe artan ölçüde erkekler) daha iyi (güzel) görünmelerini sağlamak için uzun zaman ve büyük para harcamaktadır. Ve, şimdi, teknolojideki ilerlemeler insanların görünümünü bir akşamlığına değil, ebediyen değiştirmelerine imkân sağlamaktadır.

Güzellik Peşinde

İnsanların vücutlarını atalarımızın hayal dahi edemeyeceği kadar radikal şekilde ve temelli değiştirmesi bir mesele teşkil eder mi? Değişikliğin sebepleri, şüphesiz, güzellik peşinde koşmanın ötesine geçer. Yalnızca atletler sporda başarılı olmak için vücutlarını yeniden şekillendirmezler: Tiger Woods (meşhur bir golf oyuncusu) mesafeleri daha iyi kestirebilmek için gözlerini ameliyat ettirdi. Cinsel bakımdan durumlarından hoşnutsuz olanlar şimdi hoş bir elbise ve bir parça votkaya sahip olmanın çok ötesine geçecek şekilde cinsiyetlerini değiştirebilirler. Fakat, işi yeniden modellendirmede egemen olan ve en zor soruları doğuran, güzelliktir.

Güzellik arayışı bazılarında –ve sadece erkek akidesinden gelenlere değil– her zaman anlamsız görünmüştür. Bir zamanlar dudak ve yüz boyalarının

* The Economist, "The Right to be Beautiful", May 24th, 2003.

kötülüğü hakkında feryat eden Püritenler şimdi mücadele edecekleri yeni dilemmalara sahipler. Eğer güzellik endüstrisi boşuna olacak veya zarar verecek şekilde para harcamaları için insanları aldatıyorsa, bunu yapması engellenmeli midir? Bazı kimseler görünümle meşgul olmanın daha sığ bir topluma ve aile parçalanmalarından yeme alışkanlığında düzensizliğe kadar bir çok sosyal felâkete kucak açacağını (yol açacağını) söylemektedir. Diğer bazıları, güzellik firmalarının ilâçlarla kozmetik ürünler arasındaki sınırı belirsizleştirmeye çalıştığından veya insanın burnunun şekliyle oynamanın insanın genleriyle oynamaya giden kaygan yolda ilk adımı teşkil ettiğinden şikâyet etmektedir. Ve, şüphesiz, her zaman, fakirler vardır: Fakirler onları zamanın etkisini durdurma boş vaadi peşinde para harcamaya ikna edebilecek pazarlama saçmalığına maruz bırakılmalı mıdır?

Yalnızca gençlerle ilgili olarak (gençlik halinde) –ana babanın rızasıyla yapılmasının gerekmesine rağmen- özel müdahale için zemin vardır. Vücutlarının büyümesi duruncaya kadar, onlu yaşlardaki gençlerin vücutlarını zamanla zararlı olabilecek şekilde kalıcı olarak değiştirmelerine müsaade edilmemelidir. Her yolla (cihazla) onların dişlerini ve burnunu düzeltin, fakat bırakın şişman olsunlar. Kulaklarını ve dillerini, istiyorlarsa, metallerle donatmalarına –eğer öyle yapmaları gerekiyorsa (öyle istiyorlarsa)- izin verin, fakat, cilt altı dövme ve göğüs büyütme, yaratacağı tehlikelerden ötürü yasaklayın.

Fakat, bu bakımdan, onlu yaşlardaki gençlerden azıcık daha rasyonel davranan yetişkinlere ne diyeceksiniz? Belki de hükümetler yunus balığı serumundan ve kaz yağından yapılan kremlerin muhtevasının, sanki kahvaltı kornfleksiymiş gibi, paketin/ambalajın üstüne yazılmasını sağlayabilirler. Büyük güzellik şirketleri, yanılma/aldatma uzmanları insanların umutlarıyla ve korkularıyla oynamak için (gerekli) para ve güce sahiptir. Mamafih, tercih ve ölçek aldatmaya/yanılmaya karşı en kuvvetli korunaklardır. Dev güzellik şirketlerinin doğması demek sadece daha düşük fiyatlar ve daha akıllıca icatlar demek değildir, aynı zamanda, şöhretlerinin korunması gereken global markalar demektir. Fakirler açısından, güzellik ürünlerinin satışı gelir yükseldiğinde artar. Dudak boyası ekonomik ilerlemenin bir göstergesi olabilir. Ve, kırışıklıklardan kurtulma konusunda saçmasapan şeylere inanmak, en temel insan hürriyetlerinden biridir.

Bazı vaatlerin fiilen gerçekleştiğinin anlaşıldığı vakit daha zor sorular ortaya çıkar. Yakışıklı/iyi görümlü kimseler çirkinlere nazaran daha avantajlıdır. Meselâ, daha fazla para kazanırlar. Londra Guildhall Üniversitesi'nden Barry Harper 33 yaşındaki 11 bin İngilizin durumuna baktı ve çekici olmamanın cezasının (maliyetinin) erkekler için %15, kadınlar için %11 civarında daha az kazanç olduğunu buldu. Aşırı kilolu kadınlar, özellikle kâtiplik ve sekreterlik işlerinde, normal kilolu kadınlardan %5 daha az kazanmaktadır. Araştırma iyi görünümün her iki cins açısından, bilhassa alıcıyla satıcının bulunduğu alışveriş ortamında önemli olduğunu gösterdi. Hollanda'da 289 reklâm şirketi tarafından yürütülen bir başka çalışmada iyi görümlü (yakışıklı/güzel) yüksek idarecilerle daha yüksek gelir ve iş başarısı arasında bağlantı bulundu.

Görünüm sadece iş piyasasında yardımcı olmakla kalmaz. Her iki cins açısından, evlilikte de yardımcı olur. Çalışmalar, yakışıklı/güzel insanların kendilerine daha fazla güven duyduğunu göstermektedir. İyi görünümün sizi daha iyi bir ebeveyn yapabileceği hayati bir gerçektir: Bebekler daha sevimli kişiler tarafından cezbedilir. İyi görünüm hayatın bazı hiddetlerini (irritation) ortadan kaldıracaktır. Bir başka çalışma göstermiştir ki, daha çekici olarak görülen kişiler iyi muameleye daha layık olduğunu (buna hakkı olduğunu) düşünmektedir (hissetmektedir) ve bekletilmeye daha az isteklidir. Bir diğer araştırma, iyi görünümlü kadınların arabalarının lastikleri patladığında ilk kurtarılanlar olduğunu bulmuştur. Hoş bir yüz insanlara problemlerden kurtulmada yardımcı olmaktadır. Oslo Üniversitesi'nin bir çalışması üniversite öğrencilerinin "yakışıklı" veya "hoş" olmasının söylenmesi hâlinde canilere %20 hafif ceza verme eğiliminde olduklarını göstermiştir.

Bir miktar dudak boyası sizi hapisaneyeye girmekten kurtarabilir veya bıyığımızı güzelleştirmek kazancımızı %15 arttırabilirse, kim başarılı güzelleşme operasyonları için para harcamaktan kaçınır? Genetik mühendislik tutunursa, hataları gidermekle, özellikleri (karakteri) güçlendirmek arasında sağlam bir çizgi çekmek zor olacak. Çocuklarını seven anne babaların onların sağlıklı ve zeki olduğu kadar güzel de olmalarını istememeleri irrasyonel olacaktır.

Çirkin Alt Sınıflar

Fakat, eğer toplum devletin vatandaşlara eşit fırsat vermesi gerektiğine inanırsa, güzellik toplumun bedelini ödemesinin istenebileceği bir hak olabilir mi? Bir zamanlar fakirlerin görünümü zenginlerden çok farklıydı: Kötü beslendiler, kötü giyindiler, kötü temizlendiler ve tıbbî bakımdan ve diş sağlığı yönünden daha az imkânlarla sahiptiler. O günler geride kaldı, en azından gelişmiş ülkelerde. Fakat, işitmeyen yelken kulaklar veya yarı bir dudak ergenlik çağındaki bir gencin hayatını karartabilir. Dünya Sağlık Örgütü, sağlıklılık tanımını psikolojik bakımdan iyi olmayı da kapsayacak şekilde genişletti. Kamu siyasasının en çarpıcı eşitsizlik kaynaklarını azalttığı şu dönemlerde, kozmetik cerrahlarının (müşterileriyle imzaladıkları) sözleşmeleri, çabaların (sanatlarının) geriye kalan eşitsizlik kaynaklarının giderebileceğini ilân edebilir.

Çeviren: Atilla Yayla